

## Interviewproject van de Historische Vereniging Nieuwerkerk aan den IJssel

Verslag van de interviews op 13 april en 4 mei 2007 gehouden met de heer D. Bruinenberg, woonachtig in Ouderkerk aan den IJssel, door Ben Volder en Ludy Eijnsink.

De familie Bruinenberg, bestaande uit vader, moeder en tien kinderen, verhuisde in 1951 met negen daarvan van Steenwijk naar Nieuwerkerk aan den IJssel. Vader en twee zoons en zwager Gerard van Dam verhuurden zich op de Steenplaats Klein-Hitland om er te werken. Ze wisten van het werk door een advertentie. De familie kwam te wonen in de Julianastraat. De (kleine) huisjes op Hitland waren op dat moment vol. Een zus en zwager van de heer Bruinenberg en een broer gingen op Hitland wonen.

De heer Bruinenberg (Daniël of Daan) was destijds 14 jaar oud, zijn broer Jan 18 jaar. Daan had in Steenwijk als krullenjongen in een meubelfabriek gewerkt, zijn broer werkte in een kokosmattenfabriek in Genemuiden. Vader had voordat Daan geboren werd in het veen gewerkt en daarna onder meer rond de oorlog op het vliegveld. Daar moest veel met kalk en tras gewerkt worden, hij heeft daar bronchitis aan over gehouden. Tot zijn pensionering werkte hij op de Steenplaats.

Uit de buurt, uit Zwartsluis, kwam in elk geval nog Kleis van der Voort. Daan weet niet of die familie nog in leven is. Ze hadden drie kinderen, o.a. dochter Antje. Eén zoon is overleden.

Uit Zeeland kwamen toen ook mensen op Hitland werken. Zoals Klaas van Nieuwenhuis, die Huisman is opgevolgd als baas.

Je kwam op de Steenplaats en werd aan een bepaald soort werk gezet. Je beviel of je beviel niet. Zo ja, dan had je een betrekking. Er was in die tijd nog geen contract of wat dan ook. Er werd ook niet via stukloon gewerkt.

Daan moest met paard en wagen werken, met de hittekar of de rauwkar. De eerste de beste keer al, zo ging dat. Op de hittekar werden de volle vormen met stenen gelegd. De vormen werden door iemand van de kar getild en de lege vormen nam je weer mee. Op de rauwkar werden de gedroogde stenen naar de oven gereden. Behalve een machine om de vormen met klei te vullen en het water eruit te persen werd alles met de hand gedaan. De klei in de vormen b.v. werd door iemand met een houtje (de kladder) afgestroken.

Je werkte van zeven uur 's morgens tot 's avonds half zes door de week, op zaterdag van zeven uur tot half één / één uur. Het weekloon was achttien gulden, twaalf gulden als de belasting eraf was. Van 10.00-10.15 uur was er pauze, "bakkies tijd" van 15.00-15.15 uur was er theepauze en tussen de middag een uur schafttijd. Tussen de middag was er net tijd genoeg om bij moeder in de Julianastraat te gaan eten. Het duurde 20 minuten om heen en weer te fietsen. Koffiedrinken kon bij zijn zus die op Hitland woonde.

Er was een schaftlokaaltje in een deel van het karreschuurtje, een gebouwtje waar de stokers sliepen in een ander gedeelte. De stokers waren in het stookseizoen 6 weken op de Steenplaats.

Daan vindt het werken met de paarden wel de mooiste herinnering aan Klein-Hitland.

In Steenwijk had hij wel eens bij de boeren gewerkt, onder meer op een paard gereden, hij wist er zodoende wat van. Je werkte zo'n half jaar lang op de Steenplaats elke dag met paarden. Zo werkte Klaas van Meijere de hele zomer met de lier.

Bij goed weer begon de dag met het halen van de paarden uit de weilanden. Links en rechts van de Hitlandselaan was alles toen nog weiland. Links (richting Steenplaats) twee weilanden, rechts drie. Van het eerste tot het tweede bruggetje niets dan wei. Op Hitland was een stal met er boven een hooizolder. De paarden waren afkomstig van een paardenhandelaar. In de winter werden drie paarden aangehouden.

Op zeker moment was er een Fries paard in dienst, een driftige zwarte. Die was schrikachtig, altijd doodsbenuwd als hij door het “onsgat”(poort van de oven) moest gaan. De kar ging dan achter hem bibberen.

Op een keer moest Daan aan de machine helpen en kreeg iemand die geen paarden gewend was opdracht om de Fries te mennen. Het paard draaide zich in de poort om, sprong over de kromme dissel en bleef er met de voorbenen op hangen. Een volgende keer reed Daan met de kar op de Steenplaats toen het paard schrok van het geluid dat de kar maakte bij het rijden over een kei. Het sloeg op hol, Daan liet de leidsels los, sprong van de kar, wist de kar los te haken, al rennend naast paard en wagen. Het ging goed, tot een stuk van het leidsel om zijn klomp sloeg en hij viel. Het paard sprong in een sloot en klauterde een wei in. Daar liet Daan hem begaan. Hij wist dat je een op hol geslagen paard vanzelf wel tot stoppen krijgt als het moe wordt.

Vervolgens is een andere jongen, Gerrit Pols, nog eens over de kop geslagen. Daarna mocht er niet meer met het zwarte paard gereden worden. Je moest er op het laatst de hele tijd naast lopen.

Er gebeurde wel eens wat op de Steenplaats, maar een dokter was daar niet bij nodig. Het was een aparte gemeenschap, die niet echt bij Nieuwerkerk aan den IJssel hoorde.

Het stookseizoen liep van april tot eind augustus. In april werd begonnen met het maken van de stenen. Met klei uit de slibput werden de vormen gevuld. Dan werden de stenen te drogen gelegd en gekeerd. Rietmatten stonden klaar voor het geval dat er regen kwam of de zon te fel scheen. Als de wind draaide moesten de matten overgezet worden.

In mei waren de stenen droog genoeg en begon de eerste stook.

Van de baddingen werden de stenen op karretjes met wielletjes geladen en de oven binnengereden. (In dit geval lagen er twee balken op cementen hoofdjes onder elke stapel stenen. Wanneer er geen stenen waren lagen daar de rietmatten.) Met de hand werden ze opgestapeld. Tussen de stapels werden sleuven uitgespaard die met koolas werden volgegooid. Zo'n 25.000 stenen werden dan verwerkt.

Eerst werd de onderkant van de oven volgezet, daarna ging het tussen de veerstoep door om de bovenkant vol te zetten. Tenslotte werden oude stenen over de rauwe stenen opgetast, zand er overheen, dan werden schoorsteentjes gebouwd. Gestookt werd met turf uit Drente en turf gaf (net als hout) veel vocht af. Dat vocht moest kunnen uitwasemen.

De ovens waren opgemetseld en dichtgesmeerd met slijk (een mengsel van klei en zand). Door het slijk was krimpen en uitzetten mogelijk. Alleen de vuurmonden onderin werden met vuurvaste specie gemetseld.

Er waren verschillende ovens, variërend in grootte en aantal vuurmonden (zo'n 30 á 40 cm hoog elk). De kleinste was de Veldoven, dan kwam de Eimersoven, de Kleine oven en tenslotte de Grote oven. Begonnen werd met het vullen van de Eimersoven of van de Kleine oven.

De stokers waren specialisten.

Ging het vuur te hard, dan werd op die plaats zand gegooid. Ging het te zacht, dan werd een schoorsteen bijgebouwd. Trok de oven niet, dan werd een oud geweer afgeschoten om trek te krijgen.

Na afkoeling van de oven werden de stenen uitgereden en op hardheid gesorteerd. Dat heeft Daan ook gedaan. De enige vrouw die destijds op de Steenplaats werkte, Alida Spruyt, hielp hierbij ook.

Er waren de zachte bleke rode stenen, (namen veel water op, voor de schoorsteenbouw) boerengrauwe, beste grauwe, gele onderstenen en blauwe klinkers. Door de laatste kwam geen druppel water. Het formaat van de Hollandse IJsselsteen was vrij klein, zo'n 8x18x5 cm, de dunne stenen zo'n 3 cm. Nu kosten ze wel € 0,60 per stuk.

De stenen gingen in de jaren vijftig per vrachtwagen over de Hitlandselaan, meestal naar Rotterdam. De Groenedijk was nog niet verhard. Alleen de olieboer kwam bij Grad van Vliet voor het watergemaal. Gijs Dekker reed constant met twee chauffeurs (een vader en zoon) en Dessing uit Gouda. Ook Belgen kwamen met een trailer. Stenen werden van te voren besteld. Dan werden ze na het bakken apart gezet. Er werd per tas verkocht.

Buiten het stookseizoen werd praktisch niemand ontslagen. Je had allemaal je bezigheden. De oven werd schoongemaakt, nagekeken en gerepareerd. Verder werden er rietmatten gemaakt. Het riet kwam uit de Biesbosch, uit Krimpen aan den IJssel kwamen gespecialiseerde mensen om leiding te geven aan de makers van de matten. Op regenachtige dagen in het stookseizoen werden de jongens ook aan het maken van matten gezet.

De bossen riet waren 2.40m en 3.20m lang, zelfs voor een jongen van zestien jaar best zwaar om te tillen, zeker als je er een ladder mee op moest. Met een klos teertouw werd het riet vastgezet. De rietmatten werden gemaakt voor gebruik op de Steenplaats, maar de meeste werden verkocht aan de tuinderijen in België, waar ze over de ramen werden heengerold. Na een aantal weken moesten de loodsen waar de matten werden gemaakt weer worden schoongemaakt. De restanten gingen in grote manden naar de mesthoop, “deek” werd dat genoemd.

Een groep ging in het najaar “sloten”, de slootkant afsteken en uitbaggeren met het oog op de schouw. De bagger ging over het riet.

Er was een grote groentetuin waar twee oude mannen in werkten. Zonodig hielpen de jonge jongens met spitten en dergelijke.

Sommige mensen op de Steenplaats hielden varkens. In augustus/september werden die geslacht bij Stoutenboer en met paard en wagen weer opgehaald. Tegenwoordig worden daar geen varkens meer geslacht. De varkensdarmen gingen naar Molendijk. Dat bedrijf is ook al weer gesloten. Vroeger was er ook nog een huidenfabriek, daar stonk het behoorlijk.

Voor de winter mochten de vrouwen om de beurt een mand turf halen als er een schip gelost werd. Dat was een grote mand halve turf die in de schuur bewaard werd. Er waren zo'n zes á acht schuren. In ruil moest er dan wel weer ander werk worden verricht.

Een goed jaar nadat de familie Bruinenberg in Nieuwerkerk aan den IJssel woonde, werd in 1952 de zogenaamde “Bestedingsbeperking” van kracht. (Een overheidsmaatregel tijdens het tweede kabinet Drees). Op Klein-Hitland werd de helft van de mensen (zeven á acht) ineens ontslagen. Daans broer ging bij Molendijk werken en bleef er tot zijn pensioen. Vader bleef tot zijn pensionering op de Steenplaats werken. De mensen die daar woonden bleven daar ook werken. Daan ging ook bij Molendijk werken, hij wilde na een half jaar iets anders. Ging in dienst, werkte van 1957/58 tot 1960 weer op de Steenplaats, zag dat het werk afnam, ging naar de avondschool en werd timmerman. Na 1960 werkte hij voor aannemers in de regio. Bij de bouw van nieuwe huizen, bij de afbraak van het huis van de familie Bloot, bij de verbouwing van steenoven De Olifant (toen eigendom van aannemer Sipkema). Inmiddels was hij getrouwd en woonde in Ouderkerk aan den IJssel. Waar het echtpaar nog steeds woont, alsof het zo moest zijn vlakbij de vroegere Ouderkerkse Steenplaats en met zicht over de rivier op wat Steenplaats De Olifant is geweest.

Hun drie kinderen zijn hovenier, onderhoudsmonteur en directiesecretaresse geworden.

### Bewoning van de huisjes en de villa op Klein-Hitland

De oude mevrouw Mijnlieff woonde permanent in de villa, het hele jaar door. Vroeger gingen ze na de zomer wel naar de winterresidentie.

Alida Spruyt was de enige vrouw die er werkte. Vroeger werkten er meer vrouwen en ook kinderen.

Fam. Vlier	: Moeder (weduwe van een schipper) met zoon Wim en twee dochters	: vier mensen
Fam. Burggraaf	: Vader, moeder, twee zoons en één dochter	: vijf
Fam. Burggraaf	: Adriaan en vrouw (oude mensen, kinderen de deur uit)	: twee

Daans broer met vrouw en vijf kinderen : zeven  
 Daans zus met man en zes kinderen : zes  
 Fam. Pols : Gerrit en vrouw, Cornelis, Trijntje, Piet, Marie, Gerrit en Corrie : acht  
 Fam. Vuyk : Vader Kees en zijn vrouw, drie kinderen o.a. Bastiaan en Kees : vijf  
 Fam. Vuyk : Teun, Willem enz. : vijf  
 Er waren destijds zo'n vijf á zes jongelui, een stuk of vijf jonge kinderen, de rest waren oudere en oude mensen.

Feestjes waren er niet, niet vanuit de Steenplaats of onderling. Je ging met de VARA-busreis mee, meestal naar de kermis in Den Bosch. En als jonge jongens onder elkaar ging je op zondagavond weleens fietsen. Naar Rotterdam, Krimpen aan den IJssel en Gouda. En langs de IJssel naar Lekkerkerk en Schoonhoven. Daar draaide je je hand niet voor om.

Uit Ouderkerk aan den IJssel werkten op Klein-Hitland Klaas van Meijere, Kobusje Nobel en Piet de Ruit. Eerst werden ze overgezet door Jan van de Ben, de veerman. Later kwamen ze met de roeiboot over.

Uit Krimpen aan den IJssel kwamen de rietmattenmakers op de fiets. Bij het veerhuisje was een bakker. Toen op Ver-Hitland geen werk meer was op de steenplaats De Olifant, woonden daar veel mensen. Die gingen werken bij Van der Ploeg, Molendijk, Vuyk, Van der Giessen, enz.

### De Watersnoodramp van 1953

Als oorspronkelijk afkomstig van de zandgrond bij Steenwijk, had de familie Bruinenberg geen idee van de gevaarlijke kracht van het water. Tot de stormrampnacht!

Door de burgemeester werd een oproep gedaan om je melden bij het Gemeentehuis Daar werd je ingedeeld. Wie er allemaal waren weet de heer Bruinenberg niet meer, maar ook Hitlanders. Hij ging 's morgens vroeg eerst naar Kortenoord, toen was in Hitland de nood hoog, daarna op de Groenedijk bij Hitland. De Stormpolder liep onder, bij Ouderkerk aan den IJssel was op twee plaatsen een doorbraak. Met paard en wagen werden zandzakken naar de bedreigde plaatsen gebracht, ook naar de onverharde Groenedijk.

Tenslotte werd het gat gedicht en het water zakte. Koud dat het was! De paarden waren zo moe dat ze niet meer vooruit konden. Uiteindelijk konden ze naar de stal worden gebracht.